

Gerakl

Category: Kitapcy, Sözlər
написано kitapcy | 21 января, 2025
Gerakl

Gerakl

Gerakl hakyndaky mifler Sofoklyň ''Trahiniýaly aýallar'', Ýewripidiň ''Gerakl'' atly tragediýalary, şeýle hem Pawsaniýanyň ''Elladanyň ýyl ýazgysy'' atly eserinde ýatlanylýan rowaýatlar boýunça beýan edilýär.

Geraklyň dogluşy we terbiýelenişi

Mikena şäherini patyşa Elektrion dolandyryýardy. Patyşa Pterelaýyň ogullarynyň başda durmagynda Teleboýlar onuň mallaryny ogurladylar. Ogurlanan mallary yzyna gaýtarmakçy bolan Elektrionyň ogullaryny teleboýlar öldürdiler. Ine, şonda patyşa Elektrion: kimde-kim ogurlanan mallary tapyp, yzyna gaýtaryp getirse we ogullarynyň aryny alyp berse, şol batyra özüniň görkana gyzy Alkmenany gelinlige berjekdigini mälim etdi. Batyr Amfitrion Elektrionyň mallaryny hiç bir kynçylyksyz tapdy we olary söweşmezden yzyna gaýtaryp getirdi. Sebäbi teleboýlaryň patyşasy Pterelaý ogurlanan mallaryny Elidanyň hökümdary Poliknese saklamaga beripdi. Ol bolsa, mallary Amfitriona berdi. Amfitrion mallary sürüp getirdi-de, olary hak eýesine tabşyryp, Alkmenamyň ak bileginden tutmaga hukuk gazandy.

Emma Amfitrion Mikende uzak eglenmedi. Toý gyzyşan mahaly, Amfitrion mal meselesi boýunça dawalaşyp, Elektriony öldürdi we gelni Alkmena bilen Mikenden gaçyp gitmäge mejbur boldy. Alkmena ýat ýurda gaçmaga razy bolanda, Pterelaýyň çagalaryndan öz doganlarynyň aryny alyp bermegini äriniň öňünde şert edip goýdy. Şunlukda, Amfitrion Fiwy galasyna gelip, patyşa Kreontdan arka tapynansoň, teleboýlaryň garşysyna goşun çekip söweşe gitdi. Ol ýok mahalynda Alkmenanyň aý jemalyna aşyk bolan Zews Amfitrionyň keşbine

girip, onuň gujagyna doldy. Tizara Amfitrion hem dolanyp geldi. Ynha, indi Zews bilen Amfitriondan Alkmena iki sany ogly □ ekizleri dünýä getirmelidi.

Zews bilen Alkmenadan ajaýyp ogluň doguljak günü belent Olimpiň başynda barça hudaýlar jem boldy. Bu gün-erte oglunyň boljakdygyna guwanýan galkantutar Zews hudaýlara ýüzlenip:

□ Gulak salyň, hudaýlar hem hudaý zenanlar! Men bu sözleri ýüregimiň emri bilen aýdýaryn! Şu gün beýik gahryman dünýä inmeli, ol meniň oglumdan □ beýik Perseýden gözbaş alyp gaýdýan nebereleriň hemmesiniň üstünden garar □ diýdi.

Emma Zewsiň aýaly gudratly Gera äriniň başy ölümlü Alkmenany özüne aýal edinendigine gahary gelip, Alkmenanyň geljekde doguljak ogluny perseýleriň hökümdary bolmakdan mahrum etmegi ýüregine düwdi. Ol Zewsiň bu ogluny heniz dogulmanka ýek ýigrendi. Şonuň üçinem Gera mekir hyýallary ýüreginiň töründe gizläp, Zewse:

□ Eý, beýik tupan çagyryjy, sen dogryňy aýdaňok! Sen hiç haçanam sözüňde tapylaňok! Sen maňa şu gün perseýler tohumyndan ilkinji bolup doguljak oglunyň öz garyndaşlarynyň üstünden hökümdarlyk etjekdigine hudaýlaryň adyndan ant iç □ diýdi.

Mekirlik hudaýy Ata Zewsiň başyny aýlady. Zews Geranyň hilä ýüz urýandygyny aňşyrman, mizemez derejede ant içdi. Gera şol wagtyň özünde altyn arabasyna münüp, Argosa tarap uçdy. Ol ýerde Gera perseýli Sfeneliň hudaýlar bilen deň derejeli aýalyny dogurmaga gyssady we şol gün perseýler neberesiniň näsag hem örän ejizje çaga □ Sfeneliň ogly Ewrisfeý dünýä indi. Gera derrew Olimpe dolanyp bardy-da, bulutdagadar Zewse:

□ Eý, ýyldyrym çakdyryjy Zews! Sözüme gulak sal! Edil ýap-ýaňy şöhratly Argosda perseýli Sfinelden Ewrisfeý atly ogul doguldy. Özem ol birinji bolup dünýä geldi. Şol sebäpli-de ol ähli tohum-tijiň kethudasy bolar.

Zews gaýga batdy, ol Geranyň hilebazlyk edendigine ýaňy düşünp galdy. Ol galplygyň zenan hudaýy bolan Ata özüniň gözünü gapyp, birsalymlyk akylyny elinden alanlygy üçin çyny bilen gargady. Gaharyna Atanyň saçyndan tutdy-da, ony Olimpyň çür-depesinden kelemenledip aşaklygyna zyňyp goýberdi.

Hudaýlaryň hem adamlaryň beýik hökümdary oňa Olimpde görünmegi gadagan etdi. Şondan bäri galplygyň zenan hudaýy bolan Ata adamlaryň arasynda ýaşaýar.

Her niçik, Zews oglunyň takdyryny ýeňilleşdirdi. Ol onuň ömrüniň ähli döwrüni Ewfisfeýiň tabynlygynda ýaşamajakdygy barada Gera bilen mizemez şertnama baglaşdy. Oňa laýyklykda, Zewsiň ogly Ewrisfeýiň buýrugy boýunça on iki sany beýik edermenligi amala aşyrmalydy. Şondan soňra ol Ewrisfeý tarapyndan diňe erkinlige çykarylman, eýsem ölmez-ýitmezlik derejesine-de ýetmeli-di. Oglunyň örän çökder, örän howply ýumuşlary ýerine ýetirmeli boljakdygyna Zewsiň akyly ýetýärdi. Şonuň üçin hem ol söýgüli gyzy Afina-Pallada Alkmenanyň zürýadyna kömek etmegini berk tabşyrdy. Soňundan Zews oglunyň agyr işlere çydap ejiz hem gorkak Ewrisfeýiň hyzmatyny edip ýörenini görende telim sapar gyýlyp-gamlanmaly boldy. Emma ol Gera beren wadasyndan dänip bilmedi.

Sfenelib oglunyň doglan günü Alkmena-da ekiz çagany dünýä getirdi. Ulusy □ Zewsiň ganyndan, oňa Alkid diýip at goýdular, kiçisi □ Amfitrionyň ganyndan, oňa Ifikl diýip at goýdular. Alkid Gresiyanyň iň beýik ogullarynyň biri bolup ýetişdi. Soňabaka onuň ady, Pifiýanyň gurrandazynyň atlandyryşy ýaly, Gerakl bolup gitdi. Şol at bilenem ol şöhrat hem-de baky ömür gazandy we Olimpde hudaýlar hataryna kabul edildi.

Geraklyň doglan pursadyndan başlap, Gera ony yzarlap ugrady. Geraklyň doglandygyny, onuň dogany Ifikl bilen bile sallançakda gundagly ýatandygyny bilip, Gera ýaňy doglan gahrymanyň ýoguna ýanmak isläp, gijäniň bir mahaly Alkmenanyň otagyna iki sany äpet ýylany ugratdy. Gözleri ýanyp duran o ýylanlar bildirmän baryp sallançagyň aşagyna sümüldiler. Ekizler ukudady, ýylanlar kiçijik Geraklyň daşyna oralyp, ony gysyp başlanda, Zewsiň ogly ymyzganyp oýandy. Ol öz naşyja eljagazlaryny uzadyp, ýylanlaryň bokurdagyny tutup, şeýlebir bogdy welin, ýylanlar dem-düýtden kesildiler. Alkmena gorkudan ýaňa düşeginden towsup turdy; hüjredäki beýleki zenanlaram sallançagyň üstünde ýatan ýylanlary görüp aýylganç gygyryşdylar. Bar kişi Alkidini sallançagyna tarap ýüwürdi. Aýallaryň zenzelesine gylyjyny ýalaňaçlap ýetip gelen

Amfitrionyň adaty bolmadyk gudrata nazary düşdi. Çagajyk Gerakl iki sany äpet ýylanyň boýnuny elleri bilen mäkäm gysyp saklaýardy, ýylanlar bolsa henizem jan berip bilmän gymyldaýardylar. Öweý oglunyb keramatyna haýran galan Amfitrion gurrandaz Tiresi çagyryp, onuň kysmatyny beýan edip bermegini sorady. Şonda goja gurrandaz Geraklyň köpsanly beýik edermenlikleri görkezjekdigini hem-de ömrüniň ahyrynda bakylyga eýe boljakdygyny aýdyp berdi.

Alkmenanyň uly ogluna şeýle beýik şöhratyň garaşýandygyny bilensoň, Amfitrion oňa gahrymanlara mynasyp terbiýe berdi. Amfitrion Geraklyň diňe bir gara güýjüni ösdürmekligiň aladasy bilen çäklenmän, eýsem oňa sowgat öwretmekligiň hem aladasyny etdi. Oňa okamagy, ýazmagy, aýdym aýtmagy we kifarada saz çalmagy öwretdiler. Ýöne Gerakl göreş tutmakda, ýaýdan ok atmakda we ýaraga erk etmekde gazanan üstünliklerini ylymda we ýaraga erk etmekde gazanan üstünliklerini ylymda we aýdym-sazda görkezip bilmedi. Saz boýunça ussady, Orfeýiň dogany Lin öz çägirdine ýygy-ýygydan gaharlanmaly, hatda temmi bermeli bolýardy. Bir gezek Lin sapak wagtynda Geraklyň okuwa höwesiniň ýoklugy zerarly ony urdy. Gahary gelen Gerakl kifarasy bilen Liniň kellesine aýlap ýelmedi. Ýaş Gerakl urgynyň güýjüni göz önünde tutmady. Kifara şeýle bir jaýdar degdi welin, Lin duran ýerinde jan berdi. Bu ölüm sebäpli, Garakly kaza çagyrdylar. Şonda özüni aklap, Alkmenanyň ogly şeýle diýdi:

□ Kazylaryň içinde ib adalatlysy bolan kazy Radamanf: ''Eger-de kimde-kim birini ursa, oňa urgy bilenem jogap bermek bolar'' diýip aýdypdyr ahbetin.

Kazylar Gerakly akladylar. Emma onuň öweý atasy Amfitrion ýene bir bela-betere ýolugaýmasyn diýip, Gerakly gür tokaýly Kiferona mal bakmaga ugratdy.

(dowamy bar)

Nikolaý KUN

Gadymy Gresiyanyň mifleri we rowaýatlary

Terjime eden: Ahmet MÄMMEDOW